

INUIT ATAQATIGIIT

INATSISARTUNI

25. marts 2015
UPA2015/35
Juliane Henningsen

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit sullissivimmik pilersitsinissaq sulissutigeqqullugu aamma Naligiimmik pineqarnissaq pillugu Ataatsimiititaliamik pilersitseqqullugit Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissiviup Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisooqatigiivinik allatsitut sullissineq tigussavaa, taamatullu Naligiimmik pineqarnissaq pillugu Ataatsimiititaliaq allatseqarfittut sullisissallugu.

(Inatsisartuni ilaasortaq Aaja Ch. Larsen, Inuit Ataqatigiit)

Inuit pisinnaatitaaffii tassaapput inunnut tamanut atuuttut. Piginnaatitaaffiit inunnguuserisaallutik annaaneqarsinnaanngillat, inunnullu tamanut atuullutik. Pisinnaatitaaffiit ilaatigut makkuupput: inuunissamut pisinnaatitaaffik, upperisaqarnissamut pinngitsaalisaannginneq, inuttut isumannaatsumik inuuneq, naapertuilluartumik eqqartuussisutigoortinneqarnissamut pisinnaatitaaffik, killiligaanani oqaaseqarsinnaaneq, peqatigiiffilorsinnaaneq katersuussinnaanerlu, kiisalu nammineerluni aamma ilaqtariitut inuunerup ataqqineqarnissaa.

Inatsisartuni ilaasortaq Aaja Chemnitz Larsen Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivimmik pilersitsinissaq sulissutigeqqullugu aamma Naligiimmik pineqarneqarnissaq pillugu Ataatsimiititaliamik pilersitseqqullugit Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik aalajangiiffigisassatut saqqummiussineranik qutsavigerusupparput.

Inuit Ataqagiinni naalakkersuinikkut sulinitinni pingaartutut toqqammavigisavut tassaapput: Naligiissitaaneq, inuiaqatigiinni naligiimmik periarfissaqarneq, tamat oqartussaaqataanerat aamma inuit pisinnatitaaffii.

Taamaammallu 2012-imi decembarip qaammataani inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisooqatigiivi pillugit Inatsisartut inatsisissaat akuersissutigineqarmat nuannaarutigaarput.

Inuit pisinnaatitaaffii pillugit nalunaarusiami 2014-imi aasaanerani saqqummersinneqartumi oqaatigineqartut inuit pisinnaatitaaffiisa qanoq atortuutinnissaat sunniuteqarluartumik illersorneqassappat tunngaviatigut aaqqissuussinikkut sinaakkusiinissaq pisariaqarpoq.

Nalunaarusiap tamakkerlugu atuarnissaa inassutigerusunnarpoq, tassanimi paasinarmat inuit pisinnaatitaaffiisa naammaginartumik piviusunngortinnissaannut suli aqqutissaq isorartungaatsiartoq. Tassunga atatillugu Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisooqatigiivisa inassutigaat inuit pisinnaatitaaffii pillugit naqitat pingaernerit nunatsinni oqaatsinut atukkatsinnut nutserneqartariaqartut. Tamanna Naalakkersuisunit qanoq isumaqarfigineqarnerpoq?

Uagut tamatta inuttut pisinnaatitaaffitsinnut tunngasut pillugit nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissutit atuutsilernissaat Inatsisartoqarnikkut iluamik ingerlanermit tapertaasinnaapput. Ingerlatseqatigiiffiilli ilaasa inuit pisinnaatitaaffiisa illersorneqarnissaat,

qanorlu pissuseqarneq 'kimittorsarsinnaavaat', tassanilu taaneqarsinnaalluni nunap iluani Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivik (National Human Rights Institution (NHRI)). Sullissivimmik taama ittumik uagut peqanngilagut, Inuimmi Pisinnaatitaaffiit Siunnersuisoqatigiit Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfimmut tooqqaannartumik atammat. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivik arlaleriarluni eqqarsaatersuutigineqartarsimavoq. taamatummi sullissiviliornissaq siusinnerusukkut Inatsisartunit aalajangiiffigineqarsimalluni. Tamakku pissutigalugit Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivimmik pilersitsinissamik siunnersuut ilaleqqullugu Inatsisartuni partiit kajumissaarusuppavut.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissivimmik pilersitsinissamut iluaqutaasussat arlaqarput, ilaatigut tassaallutik Naalagaaffiit Peqatigiit Paris-imi toqqammavissianik taaneqartartut, tassaasullu nunani ataasiakkaani inuit pisinnaatitaaffii pillugit sullissiviliornikkut periarfissat. Tassani Naalagaaffiit Peqatigiinni naalagaaffiit ilaasortat nunaminni inuit pisinnaatitaaffii pillugit sullissiviliornissaat inassutigineqarpoq, taakkunanilu piginnaatitaaneq toqqammavigalugu inuit pisinnaatitaaffii siuarsarneqarneqarlutillu illersorneqassasut oqaatigineqarluni. Sullissivik arlannulluunniit pituttugaassanngilaq, ilaatigullu inuit pisinnaatitaaffiisa tungaasigut illersugaaneq pillugu siuarsaasinnaasussaatitaassallutik inuillu pisinnaatitaaffii pillugit soqutiginarsinnaasut pillugit nalunaarusiorsinnaallutik.

Taamatut inassuteqarneq Naalackersuisut akissuteqaataannut akerliuvoq, taannami naapertorlugu pineqartup iluani maleruagassat ukiuni 2016-2017 nalilersorneqarnissaat, kingornalu Inatsisartuni apeqquteqaat aallaavigalugu oqallitsitsiniarneq siunniussimammassuk. Tamanna angusaqarluarniarnertut taaneqarsinnaanngilaq.

Naligiimmik pineqarnissaq pillugu Ataatsimiititaliamik pilersitsinissamut siunnersuut soqutiginarpoq - siunissarmi ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu taamatut ataatsimiititaliamut innuttaasut maalaaruteqarnissaminnut periarfissinneqarsinnaassammata. Tamatumani raci, amqip qalipaataa, suaassuseq, oqaatsit, upperisaq, naalackersuinikkut isummersorneq, nunamit, immikkut inuiaassuseqarnermit imaluunniit inuiaqatigiinni aallaavik kiisalu innarluuteqarneq pillugit immikkoortiterinerit naammagittaalliutigineqarsinnaassallutik. Naligiimmik pineqarnissaq pillugu Ataatsimiititaliamik pilersitsinissaaneq Inatsisartuni Inatsisinut Ataatsimiititaliami nalilersorneqartariaqarpoq, taamatulli aamma Nunatsinni Inuit Pisinnaatitaaffiit Siunnersuisoqatigiinnit.

Tamanna tunngavigalugu siunnersuut ataatsimut isigalugu Inatsisinut Ataatsimiititaliamut innersuukkusupparput, tassanilu Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissiviup pilersinneqarnissaa qitiutillugu oqaluusereqqussallugu - taamaaliornikkummi inuit pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutit piviusungortissinnaalissagatsigik.

Naggasiullugu oqaatigissavarput inuit pisinnaatitaaffiisa tamanut siaruarterneqarnissat qanorlu periuseqarnissarput sulissutigisariaqaratsigu. Inuit pisinnaatitaaffii eqqaaneqaraangata aamma piitsuunerup akiorneqarnissaa, pisortat allaffeqarfiini sullissinerni piffissamik atuinerit sivikinnerunissaat, inuit innarluuteqartutut immikkoortinneqarnissaannut inerteqquteqarnissaq allallu allarpassuit alaatsinaaffigiukkavut ilaatinneqartut eqqaamassavarput.

Naggasiullugu Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi inuit pisinnaatitaaffii pillugit siuarsaernerik sullissinerinillu qutsavigerusuppavut.